

Miksi se on niin vai

Milloin kaistanvaihto on tarpeetonta? Millaisissa tilanteissa moottoritiellä saa ajaa ohi oikealta? Kuinka monta ajoneuvoa saa ohittaa samalla kerralla? Milloin ohittajan on väistettävä takaa tulevaa?

OLAVI LEMPINEN

Jos tiellä on vain yksi ajokaista suuntaansa, ajokaistaa ei tarvitse valita. Kysymys on yhdelle kaistalle sijoittumisesta, joka määritellään tieliikennelain 9 §:n ensimmäisessä momentissa. Sen mukaan ajoneuvoa on kuljettava ”niin lähellä ajoradan oikeaa reunaa kuin se turvallisuutta vaarantamatta on mahdollista” – ei siis niin lähellä kuin se on mahdollista.

Ilmaisu kieltää keskiviivan vieressä ajamisen – ja varsinkin tien vasemman puolen käyttämisen eli

käytännössä esimerkiksi niin sanotun kaarteiden leikkaamisen peltoaukeamien mutkissa.

Lainkohta kieltää myös liian oikealla ajamisen. Jos paikalla ei ole piennarta, pimeässä tai sumussa pitää siirtää ajolinjaa vasemmalle pelkästään jalankulkijoiden ja polkupyöräilijöiden turvallisuuden vuoksi, kuten lain esitoissa viisaasti todetaan. Juridiikka toimii tässä aivan samalla tavalla kuin talonpoikaisjärjinkin.

Moottoripyöräistä lain esitoissa todetaan vielä erikseen: ”Sääntöä ei pidä tulkita niin, että esimerkik-

si moottoripyörällä olisi aina ajettava ajoradan äärimmäisessä oikeassa reunassa. Useissa tilanteissa on turvallisen ajotavan mukaisesti käyttää ajokaistan keskiosaa”.

Mitä on kaistavalinta?

Oikeallapysymissääntöä ei pidä sotkea kaistanvalintaan. Kaistoja ei voi luonnollisestikaan valita, jollei niitä ole vähintään kahta. Valintaa säätelee tieliikennelain 9 §:n 2 momentti. Kaistanvalintatilanteissa kaistojen sisällä sijoittumisesta ei ole laissa määräyksiä.

Nykyistä edellinen tieliiken-

ea?

nelaki määräsi ”hitaammin kulkevien ajoneuvojen” käyttämään oikeanpuoleisinta ajokaistaa. Muille oikean kaistan käyttö oli ohjeellista. Tilanne muuttui 1.4.1982 nykyisen lain astuessa voimaan. Oikean kaistan käyttäminen muuttui kaikille ohjeelliseksi, kuten myös jalankulkijoiden heijastimen käyttö. Asiaan eivät vaikuta liikenteen määrä tai käytetyt nopeudet.

Vasemmalla kaistalla ajaminen muuttuu kielletyksi siinä vaiheessa, kun teko täyttää liikenteen yleiset häiritsemisedellytykset. Se vaatii melko paljon eli ainakin jonkinmoi-

↑ **PÄÄKAUPUNKISEUDUN Kehä I ja Kehä III ovat tyypillisiä valtaväyliä, joita monet virheellisesti pitävät moottoriteinä ja liikennöivät sen mukaisesti. Muiden kanssa tulee silloin ongelmia.**

sen ja jonkin aikaa kestävä ruuhkanpoikasen aiheuttamisen.

Toisaalta mikään ei estä takaa tulevaa ohittamista vasemmalla kaistalla olevaa oikealta, kunhan toiminta ei muutu varsinaiseksi puikkelehtimiseksi. Lain esitöiden mukaan toistuvat ohitukset eteenpäin menon jouduttamiseksi luetaan

↑ **JOS kaistoja on yksi suuntaansa, ajetaan sijoittumissäännön mukaan. Useamman kaistan tilanteessa noudatetaan kaistanvalintasääntöä. Jos nämä sotkee keskenään, asiat hämärtyvät.**

↑ **JOS ajokaistoja tulkitaan olevan kaksi suuntaansa, oikealta voi ohittaa mutta vastaantulevien ajokaistaa käyttäen ei. Jos kaistoja tulkitaan olevan vain yksi, oikealta ohittaminen on kiellettyä mutta keskiviivan ylittäen ei. Tällaisia paikkoja ei saisi olla olemassa.**

”tarpeettomiksi” kaistan vaihtamiseksi, ja tarpeeton kaistan vaihtaminen on kielletty.

Kaksisuuntaisella nelikaistaisella tiellä keskiviivan ylitys on aina kiellettyä. Vastaantulevien puolta ei saa käyttää esimerkiksi ohittamiseen.

Epäselvyyksiä syntyy niin sanotuissa puolentoista kaistan tilanteissa, joissa ei pystytä perustellusti sanomaan, onko kaistoja kaksi vai ainoastaan yksi. Monissa taajamissa tällaisia katuosuuksia on paljon.

Jos kaistoja on yksi, sovelletaan ajokaistalsijoittumissääntöä. Jos

kaistoja on kaksi, kysymys on kaistanvalinnasta.

Leveäkaistatien kaistalle sijoittumissäännökset ovat aivan samat. Erityissäännöksiä ei ole.

Moottoritie ei ole tavallinen tie

Moottoriteitä ja niin kutsuttuja tavallisia teitä koskevat ajokaistan valinta- ja ohitussäännökset ovat täysin erilaiset. Jos kuljettaja luulee ajavansa moottoritietä mutta ei ajakaan, hänen oma ajokäyttäytymisensä ja odotukset muiden käyttäytymisestä menevät pahasti ristiin.

➔ **AJOKAISTAVALINNAN** sanonta "kukin tietylle liikennesuunnalle" ei merkitse vain tilannetta, jossa kaikkien kaistojen päällä olevissa opastusmerkeissä on kirjoitettu eri liikennesuunta. Suunta voi olla samakin.

➔ **TÄSSÄ** moottoritiellä on voimassa nopeusrajoitus 120 km/h. On selvää, että jokainen ohittaja on koko ajan tekemässä yhtä ja samaa ohitusta. Oikealla kaistalla ajoneuvojen etäisyyksien pitäisi kasvaa moninkertaiseksi, jotta tilanne olisi toinen.

Moottoriliikenneteillä on samat säännökset kuin moottoriteilläkin.

Moottoritien/moottoriliikennetien erottaminen tavallisesta tiestä on teoriassa helppoa. Ne osoitetaan vihreillä liikennemerkeillä "Moottoritie" (nro 561) ja "Moottoriliikennetie" (nro 562).

Käytännössä asia on vaikeampi. Jos tiellä on useampia ajokaistoja, eritasoliittymiä ja nopeusrajoitus 80 tai 100 km/h, sitä voi herkästi kuvitella moottori- tai moottoriliikenneteiksi. Tästä seuraa ongelmia.

Moottoritiellä vapaan oikeanpuoleisen ajokaistan käyttäminen ei ole suositeltua vaan pakollista. Käyttöpakkoon on kaksi poikkeusta: ruuhkatilanne ja opastusmerkit. Tällöin myös vasen kaista on ajamiskaista.

Jos oikeanpuoleisella ajokaistalla on "jono", kaista ei lain sanonnan mukaisesti ole "vapaa". Jono määritellään lain esitöissä olotilaksi, jossa "peräkkäin etenevien ajoneuvojen nopeudet ovat riippuvaisia toisistaan". Sitä ei kerrota, kuinka monta ajoneuvoa tarvitaan lainsäädännöllisen jono-käsitteen syntymiseen.

Toisen poikkeuksen oikeanpuoleisen kaistan käyttöpakkoon muodostavat ajokaistojen yläpuoliset, tietyille liikennesuunnalle opastavat merkit. Kaikilla kaistoilla voidaan opastaa samaan suuntaan. Tällaisessa tilanteessa kuljettaja saa lain sanonnan mukaisesti käyttää "olosuhteisiin ja matkan jatkami-

seen parhaiten soveltuvaa ajokaistaa". Liikenteen määrällä ei ole merkitystä; sitä voi olla paljon tai hyvin vähän. Oikean kaistan käyttäminen ei ole edes ohjeellista kuten "tavalisilla" teillä.

Lain hengen määrittelemiseen ei pitäisi ilman valtuuksia ryhtyä, mutta uskaltaisiko tässä näin tehdä: oikeanpuoleisen kaistan käyttäminen on lain hengen mukaista.

Ohi vaan, vai eikö sittenkään?

Tavallisilla nelikaistaisilla teillä keskiviivan viereistä kaistaa ajavan ohittaminen oikealta on aina sallittua. Moottori- ja moottoriliikenneteillä edellä ajava on ohitettava vasemmalta. Ohittaminen oikealta ei ole koskaan sallittua. Ohi ajaminen oikealta sitä vastoin on, mutta vain kolmessa tilanteessa: ruuhkaliikenteessä, jossa ajetaan jonoissa, kun tieosuus on varustettu ajokaistojen yläpuolisin opastusmerkeillä, ja linja-autokaistaa käyttäen. Kahdessa jälkimmäisessä vaihtoehdossa liikenteen määrällä ei ole merkitystä.

Kaikissa kolmessa tilanteessa ohi ajamisen oikealta on tapahduttava lain sanonnan mukaisesti "ajokaistaa vaihtamatta". Takaa tulevan on siis ensin vaihdettava - jollei jo ole siellä - oikeanpuoleiselle ajokaistalle ja käytettävä sitä jonkin aikaa eli pitempään kuin muutamia sekunteja, ja vasta sen jälkeen voi siirtyä edellä ajavan rinnalle. Nopea

koukkaaminen oikealle ja sitä seuraava välitön ohittaminen on aina kiellettyä.

Ongelmia ja niiden syitä

Yksi tavallisilla nelikaistaisilla teillä syntyvä ongelma aiheutuu siitä, että edellä ajava tietää olevansa tavallisella tiellä ja takaa tuleva luulee olevansa moottoritiellä. Kun ensimmäisen auton kuljettaja käyttää vasenta kaistaa ajamiseen (oikea on ohjeellinen), takaa tuleva nopeammin ajava luulee etummaisen toimivan lain vastaisesti.

Moottoritiellä ongelma on samantyyppinen. Vasemmalla kaistalla ajava jää niin sanotusti takaa tulevan jalkoihin.

Jos jalkoihin jäävä ei ole tekemässä ohitusta, hän on kaistalla laittomasti, paitsi ruuhka- ja opastusmerkkitalanteessa.

Missään pykälässä ei rajata kerralla ohitettavien autojen maksimimäärää. Vilkkaassa liikenteessä ohitus voi siis kestää kilometrikapalla - niin kauan kuin toiminta on ohittamista.

Entä milloin kysymyksessä ei ole enää ohitus? Ohitettavien loppuessa asia on selvä, mutta milloin ne loppuvat? Jos kahden oikealla kaistalla ajavan välinen etäisyys on kilometri, kysymys ei voi olla enää samasta ohituksesta. Jos etäisyys on noin sata metriä, tilanne on päinvastainen. Nopeudellakin on merkitystä.

Poliisin sakko-ohje määrää puutumaan asiaan, jos nopeudessa 120 km/h etäisyys edellä ajavaan jää pienemmäksi kuin 66 metriä. Ohituksesta palattaessa tuo metri määrä vaaditaan tietenkin molempiin suuntiin. Sadan metrin väliin ei näissä nopeuksissa voi siis tuntea laillisesti, puolet pitempi matkakin on siinä ja siinä. Jotta oikealle kaistalle palaaminen olisi pakollista, siellä ajavien välisen etäisyyden tulee olla satoja metrejä.

Kun ohituksen kestäessä taakse ilmestyy ylinopeudella ajava "teiden ritari" tunkien takapuskurin tuntumaan ja oikealla on tiivis jono, ohittaja tuntee itsensä melkoisen avuttomaksi, kun oikealle ei pääse ja ylinopeuteen kiihdyttämisenkin on kiellettyä.

Jos takaa tuleva työntyy 120 km/h -rajoitusalueella kahdeksaa metriä lähemmäs, saa olla tyytyväinen, jos selviää suurella sakolla eikä joudu oikeuteen.

Eräälle ajoneuvoryhmälle on kuitenkin tehtävä tilaa mahdollisuuksien mukaan: erityisille ääni- ja valomerkkejä käyttäville hälytysajoneuvoille.

Rajoituksen sallimaa nopeutta hitaammin ajavat ohittajat eivät syylisty lainvastaiseen tekoon, mutta he osoittavat melkoista ajattele-mattomuutta tai jopa piittaamattomuutta muita kohtaan ja näin provosoivat takaa tulevia vaaralliseen liikennekäyttäytymiseen. **TM**